

Nova demokracija

V članku [Volilni sistem in kriza \(Objektiv, 16. 10.\)](#) se znan pravni ekspert gospod Ciril Ribičič pravi čas sprašuje o pravem vprašanju: namreč, kako urediti volilni sistem, da bi bil tudi vsesplošno sprejemljiv, ne le legalen.

Dnevnik, 23. oktober 2021

Živimo v času, ko na lastni koži občutimo vse tisto, česar se v svoji novi državi nikoli nismo nadejali: oblastni primitivizem, brezobzirnost, legalne kraje, kadrovske klientelizem, neupoštevanje javnega mnenja, prodajanje poslanskih glasov, policija pod neposrednim nadzorom politike grobo obračunava z miroljubnimi protestniki, da ne omenjam ignorance glede pravnih obveznosti... Priče smo najbolj brutalni in brezobzirni kraji države, kraji demokracije in pravnega ter moralnega sistema, za kar smo mislili, da obstaja in deluje. In kar je najhuje: ta kraja ne bo kaznovana, ker je država narejena tako, da ni mogoče takoj in uspešno sankcionirati takšnega početja – legalnost zlahka povozi legitimnost.

Gospod Ribičič razpravlja kot pravnik in išče optimum med večinskim in proporcionalnim sistemom ter najde boljšo in pravno dopustno rešitev v kombiniranem sistemu. Verjetno ima kot pravnik prav, dvomim pa, da gre v sedanjem kontekstu stanja stvari in razpoloženja ljudi za pravno vprašanje. Menim, da gre za osnovno politično oziroma družbeno vprašanje, ki ga politiki ne morejo rešiti, saj se tiče prav njih samih, zato imajo oni pri tem reševanju problem s konfliktom interesov. Seveda je tudi iluzorno pričakovati, da bodo poslanci in politiki glasovali za karkoli, kar bi zmanjšalo njihovo prosperiteto, neodvisnost, nedotakljivost.

Gre za nekaj več in morda so prav zaradi tega ljudje na ulicah. Menim, da gre za vprašanje primernosti in legitimnosti političnega sistema, ki temelji na volilnem sistemu.

V glavah običajnih občanov in volilcev niso volilni sistemi in volilna matematika, ampak le želja, da bi z njihovim glasom izvoljeni ljudje dobro delali za skupno dobro in da ne bi bili nedotakljivi, da bi za svoje odločitve morali konkretno odgovarjati, kar se v praksi ne dogaja.

Torej se ob vprašanju dobrega in legitimnega volilnega sistema najprej postavi vprašanje, kdo koga predstavlja, kako ga predstavlja in s čim odgovarja za pošteno predstavljanje svojih volilcev. Volimo lahko le tiste, ki so na volilnih lističih, tja pa jih zapisujejo politične stranke, ki dejansko ne predstavljajo volilnega telesa. Politične stranke so dejansko (zasebna) podjetja, ki se obnašajo podjetniško na področju politike. Imajo velike prihodke, vpliv v javnih podjetjih in financah in se, ko pridejo na oblast, v glavnem ukvarjajo z denarjem, poslom ter pri tem skrbijo za svoje direktne in indirektno interese. Torej politične stranke z zanemarljivo količino svojih članov ne morejo biti legitimne predstavnice ljudstva in je volilni sistem že v samem začetku neprimeren, nedemokratičen v svojem izvornem grehu, torej v imenovanju volilnih kandidatov.

Ta izvorni greh se nadaljuje, saj izvoljeni kandidati niso predstavniki ljudstva, ki ga morajo ubogati in spraševati, kakšno je njegovo mnenje, ampak so predstavniki podjetij, političnih strank, ki jim narekujejo, kako naj glasujejo v parlamentu.

In ta greh gre še naprej, na vlado, ki jo spet imenujejo stranke na oblasti in katerih ministri spet ne odgovarjajo volilcem in javnosti, ampak delajo dobesedno to, kar hočejo, brez kakršnekoli kazni, kar trenutno ni težko dokazati. Če kdo misli, da je kazen menjava oblasti, se moti. To je prej darilo, saj so kot ministri naredili zase in za svoje strankarske prijatelje toliko dobrega, da so veseli, da niso več na oblasti in da lahko v miru uživajo nagrabljene dobrine ter privilegije. Seveda niso vsi takšni, a bodo prsti na eni roki kar dovolj, da naštejemo ministre, ki so delali objektivno dobro, korektno in nepristransko.

Obstoječ politični in volilni sistem torej ne moreta zagotoviti oblasti ljudstva, niti vladanja v njegovo, javno korist. To pa je ves smisel demokracije in volilnega ter političnega sistema. Logično je, da tega volilnega in političnega sistema, ki sta oba slaba in zastarela, ne bodo spreminjali tisti, ki imajo v prvi vrsti od njiju korist in ki živijo na njun račun. Torej bi bilo iskanje boljšega volilnega ali celo demokratičnega sistema v parlamentu komično, saj si poslanci ne bodo žagali politične veje, na kateri so udobno nameščeni. Treba bo pogledati na ulico in artikulirati zahtevo po referendumu o novi, bolj participativni demokraciji, po dejanski demokratični ureditvi, ki bo moderna, vključujoča, popolnoma transparentna in odgovorna. Daleč od aktualnih šerifov na javnih konjih. Ali ustanoviti novo stranko s programom nove demokratične ureditve ali pa narediti programski preobrat v tej smeri v kaki veliki aktualni stranki.

Politične stranke niso niti potrebne niti pomembne, njihovo mnenje ni nujno potrebno, pomembno je javno mnenje in mnenje strokovnih združenj ter civilnih ustanov. Politika oziroma urejanje skupnih zadev ne more biti prepuščeno podjetjem, ampak mora biti v rokah ljudi, ki jim politika predstavlja strokovni, intelektualni in moralni izziv, ne pa slo po materialnem okoriščanju.

Če bi javnost ocenila, da so politične stranke kljub gornjim pomislekom še vedno smiselne, pa bi morali ukiniti njihovo financiranje z denarjem. Država bi jim omogočila brezplačno infrastrukturo (prostori, komunikacije...) za delovanje. Enako pomoč bi država lahko ponudila društvom. To, da nas največji stranki nagovarjata iz bogataških vil in nam razlagata, kako bosta delali v naše dobro, je osladno in do nas občanov poniževalno. Poleg tega smo že večkrat doživeli, da so na volitvah zmagale nove stranke brez evra državne pomoči. Na tak način bi se stranke očistile lovcev na materialne koristi.

Treba je začeti pogovore o novi ali izboljšani demokratični ureditvi, ki bo zagotavljala – ne le obljubljala – voljo večine pri vsakodnevnih odločitvah v vladi in parlamentu. Gre za vprašanje, ali smo za participativno ali obstoječo predstavniško demokracijo – o tem neposredno še nismo odločali.

Sledil bi dogovor o izbiri predstavnikov po volilnih okrajih. Zainteresirani predstavniki bi se lahko javili sami in na podlagi javnega mnenja ali volitev bi izbrali tistega z najboljšim program in osebnimi referencami. Ker bi ne bilo strank in materialnih koristi, bi se javili le tisti, ki bi jih kratkotrajno delo v javno dobro osebno, ne materialno motiviralo. Ti predstavniki ljudstva bi bili odvisni le od volje volilcev, ne bi odgovarjali nikomur drugemu, in če volilci z njimi ne bi bili zadovoljni, bi jih odpoklicali.

Ministre bi lahko izbirali javno, na podlagi prijav zainteresiranih in njihove ocene s strani strokovne ter splošne javnosti. Torej bi ministri lahko delali kakovostno in odgovorno, ne bi bili pod pritiskom ali diktatom strank ali predsednika vlade.

Obstoječi sistem, s katerim volilci na volitvah dajemo legalnost politikom, da za dodatna štiri leta ugrabijo in brez iskanja soglasja med občani in brez dejanske osebne odgovornosti vodijo državo, veliko ljudi odvrača od udeležbe na volitvah. Meni so se ljudje, ki niso hoteli na volišča, vedno zdeli državljansko nezreli in ignorantski. Potem pa sem se tudi sam odločil, da pri takšni predstavi ne bom več sodeloval, vsaj dokler se ne pojavi referendum ali stranka z novo, dejansko demokratično opcijo ureditve družbe.

In upam, da morda pravniki, kot je gospod Ciril Ribičič, najdejo med pravnimi dokumenti tudi opcijo, da bi bila nova demokratična tehnologija skladna z zakoni in ustavo. Po drugi strani pa ustava ni biblija, ampak ima namen varovati družbo in njene vrednote, ter ni nedotakljiva. Namesto iskanja boljše demokracije med pravnimi akti bi bilo bolj perspektivno iskanje usmeriti med ljudi, ki naj povedo, kako naprej. Po 30 letih je organizacija države nujno potrebna popravila in če smo pred tremi desetletji imeli dovolj samozavesti, da smo naredili novo državo, je moramo imeti tudi zdaj za to, da jo popravimo, moderniziramo in se znebimo nepotrebnih navlak.

Bojko Jerman